

**Narayanrao Kale Smruti Model College
Karanja(Gha.) Dist.Wardha**

Program Outcomes
Program Specific Outcomes And
Course Outcomes

Sociology

Name of the Teacher

Dr.Ulhas Ramji Rathod

(HOD Dept. of Sociology)

**Narayanrao Kale Smruti Model College Karanja(Gha.)
Dist.Wardha**

समाजशास्त्र

समाजशास्त्र हे असे विज्ञान आहे जे प्रकटीकरण, प्रणाली आणि सामाजिक संबंधांचा अभ्यास करते, या घटना आणि सामाजिक संबंधांचे आचरण नियंत्रित करणारे नियम आणि कायद्यांपर्यंत पोहोचण्यासाठी वेगवेगळ्या संशोधन पद्धतींचा अभ्यास करून काळजीपूर्वक विश्लेषणात्मक आणि वर्णनात्मक अभ्यास करतात. या विज्ञानाचा अर्थ विविध सामाजिक वास्तवांचे स्वरूप समजून घेणे देखील आहे. जेणेकरून हा समाज धोरणात्मक योजना आखू शकेल, उद्दिष्टे आणि कार्यक्रम निश्चित करू शकेल जे प्रगती वाढवण्यासाठी आणि समाजाला वाढवण्यासाठी कार्य करतील.

➤ समाजशास्त्राची उद्दिष्टे

- ❖ समाजशास्त्रीय सिद्धांताचा व समाज तत्त्ववेत्तांचा परिचय विद्यार्थ्यांना व्हावा.
- ❖ समाजशास्त्र या विषयाची विद्यार्थ्यांमध्ये रुची निर्माण व्हावी.
- ❖ सामाजिक जीवनातील सामान्य तत्त्वे आणि स्तंभांचा अभ्यास करणे.
- ❖ समाजशास्त्राच्या अभ्यासाद्वारे भारतीय संस्कृती सामाजिक रचना याविषयी विद्यार्थ्यांमध्ये जाणीव निर्माण व्हावी.
- ❖ सामाजिक बांधणीच्या भागांचा अभ्यास आणि विश्लेषण हा तपशीलवार अभ्यास करणे. इतर सर्व राजकीय, आर्थिक आणि शैक्षणिक संस्था प्रचलित समाजव्यवस्थेमुळे प्रभावित होतात या विषयी विद्यार्थ्यांना माहिती देणे.
- ❖ वर्तमानकालीन सामाजिक नैतिक मूल्यांचे संवर्धन करणे.
- ❖ मानवी आणि सामाजिक वर्तनाचे नमुने आणि व्यक्ती आणि समाजावर त्यांचे परिणाम अभ्यासणे.
- ❖ विद्यार्थ्यांमध्ये सामाजिक कौशल्याचे व्यावहारिक उपायोजन करून बदलत्या सामाजिक घटकांचे मूल्यांकन करण्याची क्षमता यावी.
- ❖ समाजाच्या बाबतीत गुणात्मक झेप घेण्यासाठी समाजाने पाळले पाहिजे अशा पाया आणि नियमांचा अभ्यास करण्याच्या उद्देशाने सामाजिक परिवर्तनाच्या कायद्यांचे विद्यार्थ्यांना ज्ञान देणे.
- ❖ समाजशास्त्रातील महत्त्वपूर्ण सत्ता संकल्पना सिद्धांताचे विद्यार्थ्यांना ज्ञान प्राप्त व्हावी.
- ❖ समाजाच्या बाबतीत गुणात्मक झेप घेण्यासाठी समाजाने पाळले पाहिजे अशा पाया आणि नियमांचा अभ्यास करण्याच्या उद्देशाने सामाजिक परिवर्तनाच्या कायद्यांचे विद्यार्थ्यांना ज्ञान देणे.
- ❖ सामाजिक परंपरा व परिवर्तन यातील मूल्य घटकांचा शोध घेणे.
- ❖ समाजाने अनुभवलेल्या विविध सामाजिक समस्यांचे निदान आणि उपचार आणि त्यांचे निराकरण करण्यासाठी विविध योजनांच्या संदर्भात विद्यार्थ्यांना ज्ञान देणे.

➤ सेमिस्टर - I & II

समाजशास्त्रीय संकल्पना आणि सामाजिक प्रक्रिया

❖ पेपरची ध्येय आणि उद्दिष्टे:

समाजशास्त्र विभाग विद्यार्थ्यांमध्ये समाजशास्त्रीय ज्ञान आणि कौशल्ये विकसित करण्याचा प्रयत्न करतो, ज्यामुळे त्यांना समाज आणि सामाजिक समस्यांबद्दल समीक्षक आणि कल्पकतेने विचार करता येईल. सामाजिक आणि आरोग्य सेवांचे शिक्षण, वितरण आणि प्रशासन, शहरी आणि पर्यावरणीय अभ्यास, कायदा, स्थानिक, राज्य आणि फेडरल स्तरावरील सरकारी सेवा आणि संबंधित व्यवसायांमध्ये करिअरची तयारी म्हणून समाजशास्त्रातील प्रमुख विषय आहे. समाजशास्त्र, सामाजिक कार्य आणि इतर सामाजिक विज्ञानांमध्ये प्रगत, पदवीधर कामासाठी प्रशिक्षण देखील प्रदान करते. इतर सर्व सामाजिक शास्त्रांच्या विद्यार्थ्यांसाठी दुसरे मोठे किंवा अल्पवयीन म्हणूनही समाजशास्त्राची शिफारस केली जाते, व्यवसायासाठी, मानवतेसाठी, विशेषतः साहित्य आणि नाट्य कला, वांशिक आणि क्षेत्रीय अभ्यासासाठी, पत्रकारिता आणि इतर विविध उपयोजित कला आणि विज्ञानांसाठी मुख्य अभ्यासक्रम विद्यार्थ्यांना समाजशास्त्र विषयाच्या मूलभूत गोष्टींमध्ये ठोस आधार देतात. आणि सामाजिक बदल आणि जागतिक समस्या विद्यार्थ्यांना समाजशास्त्रातील विशिष्ट क्षेत्रांबद्दल अधिक लक्ष केंद्रित करण्यास आणि त्यांची समज विकसित करण्यास अनुमती देतात.

- ❖ हा पेपर विद्यार्थ्यांना समाजशास्त्र विषयाचा नवशिक्या म्हणून समाविष्ट करण्याचा मानस आहे.
- ❖ अशा प्रकारे या पेपरचा उद्देश विद्यार्थ्यांना समाजशास्त्रातील मूलभूत संकल्पनांची माहिती देणे हा आहे.
- विद्यार्थ्यांना समाजशास्त्रातील काही मूलभूत दृष्टीकोनांकडे निर्देशित करण्याचा मानस आहे.
- विद्यार्थ्यांना संस्कृती, स्तरीकरण आणि गतिशीलता आणि समाजातील विचलित नमुने आणि सामाजिक नियंत्रण याबद्दल तपशीलवार माहिती करून देण्याचाही पेपरचा हेतू आहे.

➤ सेमिस्टर III & IV

मूलभूत समाजशास्त्रीय विचार

पाश्चात्य आणि भारतीय

❖ पेपरची ध्येय आणि उद्दिष्टे:

हा अभ्यासक्रम समाजशास्त्रातील काही बौद्धिक परंपरांचा मूलभूत परंतु सर्वसमावेशक परिचय करून देईल आणि या विषयाच्या उत्पत्तीवर लक्ष केंद्रित करेल. हा अभ्यासक्रम विद्यार्थ्यांला शैक्षणिक शिस्त म्हणून आणि आधुनिकतेमध्ये व्यापक सांस्कृतिक उपस्थिती म्हणून समाजशास्त्राचे विशिष्ट मूळ आणि स्वरूप समजून घेण्यासाठी आवश्यक वैचारिक साधने प्रदान करेल. सर्व

प्रकरणांमध्ये विशिष्ट लेखक आणि सिद्धांतांच्या विशिष्ट ऐतिहासिक संदर्भावर भर दिला जाईल. असा युक्तिवाद केला जाईल की, समाजशास्त्राचा उदय आणि सर्वसाधारणपणे सामाजिक शास्त्रे 19 व्या आणि 20 व्या शतकाच्या सुरुवातीस भांडवलशाही औद्योगिक समाजांच्या सांस्कृतिक आणि भौतिक समस्यांना बौद्धिक प्रतिसाद दर्शवतात. हा अभ्यासक्रम विद्यार्थ्यांना समाजशास्त्रीय परंपरेच्या मुख्य थीम समजून घेण्यासाठी आवश्यक असलेल्या संकल्पना आणि माहितीसह सुसज्ज करेल.

- ❖ समाजशास्त्रातील मूलभूत समाजशास्त्रीय विचारांकडे विद्यार्थ्यांना अभिमुख करणे हा पेपरचा मुख्य उद्देश आहे.
- ❖ पेपर विद्यार्थ्यांना त्यांचे विचार आणि कल्पना आणि संबोधन देखील आकार देण्यासाठी मदत करण्याचा मानस आहे.
- ❖ अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे विद्यार्थ्यांना त्यांच्या दुसऱ्या आणि तीसऱ्या वर्षात मूलभूत आणि सैद्धांतिक सामग्री हाताळण्यासाठी काही मूलभूत संकल्पनात्मक संसाधने प्रदान करणे आहेत.
- ❖ भारतीय समाजशास्त्रज्ञांच्या कार्यात प्रतिबिंबित होणाऱ्या मूलभूत कल्पना आणि विचार विद्यार्थ्यांना समजावून देण्याचा पेपरचा हेतू आहे.
- ❖ भारतीय समाजाशी संबंधित समाजशास्त्रीय समस्यांना सैद्धांतिक स्तरावर समजून घेण्यास विद्यार्थ्यांना मदत करणे हा देखील पेपरचा उद्देश आहे.
- ❖ विद्यार्थ्यांना भारतीय समाजातील सातत्य आणि विरोधाभासांची ओळख करून देणे.
- ❖ विद्यार्थ्यांना भारतीय समाजाच्या विश्लेषणाशी संबंधित कल्पनांचा इतिहास समजण्यास मदत करणे.
- ❖ समकालीन भारतीय समाजाला आकार देण्यासाठी वसाहतवाद, लोकशाही, राष्ट्र उभारणी आणि जागतिकीकरणाच्या भूमिकेचे विश्लेषण करणे.

➤ सेमिस्टर V & VI

भारतीय समाज

संरचनात्मक प्रश्न आणि सामाजिक समस्या

❖ पेपरची ध्येय आणि उद्दिष्टे:

विद्यार्थी घडामोडींमधील आमचे कार्य, महाविद्यालयाचे ध्येय, मूल्ये आणि शैक्षणिक परिणामांना समर्थन देणाऱ्या काही शिकण्याच्या थीमद्वारे मार्गदर्शन केले जाते. प्रत्येक थीममध्ये विस्तृत परिणाम असतात. जे थीम परिभाषित करतात आणि केंद्रित करतात. थीम आणि परिणाम विभागीय शिक्षण उद्दिष्टांच्या विकास आणि मूल्यांकनासाठी मार्गदर्शन करण्यासाठी वापरले जातात.

- ❖ विद्यार्थ्यांना जाती आणि कुटुंबाच्या संस्थांना भेडसावणाऱ्या समस्या आणि समस्या जाणून घेण्याच्या दृष्टीने भारतीय समाजाची ओळख करून देणे हा पेपरचा उद्देश आहे.

- ❖ भारतातील जमाती आणि ग्रामीण समुदायांशी संबंधित समस्या आणि समस्या समोर आणणे हे देखील या पेपरचे उद्दिष्ट आहे.
- ❖ भारतातील समाज सध्या ज्या समस्यांना तोंड देत आहे त्यावर हा पेपर आधारित आहे.
- ❖ अशाप्रकारे पेपर विद्यार्थ्यांना त्या समस्यांचे स्वरूप, कारणे आणि परिणाम तसेच त्यावर नियंत्रण ठेवण्यासाठीच्या उपाययोजनांची माहिती करून देण्याचा हेतू आहे.

➤ समाजशास्त्र अभ्यासक्रमाचे परिणाम

शिकण्याचे परिणाम : विद्यार्थी तात्विक, आर्थिक आणि राजकीय घडामोडी ओळखण्यास सक्षम असतील ज्यामुळे क्लासिक सामाजिक सिद्धांताचा विकास होईल. विद्यार्थी सामाजिक विज्ञानातील सिद्धांताचे कार्य ओळखतील. सामाजिक विचारवंत यांनी समाजशास्त्राच्या विषयाची कल्पना कशी केली हे विद्यार्थ्यांना समजेल.

- ❖ शिकण्याचे परिणाम : अशी आशा आहे की अभ्यासक्रमाच्या प्रदर्शनामुळे बदल आणि विकासाचे मुद्दे अधिक चांगल्या प्रकारे समजून घेता येतील. विकासाचे मार्ग आणि एजन्सी, विकासाचे सिद्धांत, भारतातील विकास कार्यक्रमांबाबत एक गंभीर समज प्रदान करते.
- ❖ विद्यार्थी प्रमुख सिद्धांत ओळखण्यास आणि समजावून सांगण्यास आणि दैनंदिन जीवनात लागू करण्यास सक्षम असतील.
- ❖ विद्यार्थी शिस्तीला योग्य तोंडी आणि लेखी संभाषण कौशल्यात पारंगत असेल.
- ❖ विद्यार्थी सुशिक्षित आणि नागरी दृष्ट्या संलग्न व्यक्ती म्हणून समाजशास्त्राचा सराव करू शकतील.
- ❖ विद्यार्थी सामाजिक रचना, परस्परसंवाद, ओळख आणि असमानता यांच्यातील संबंधांबद्दल समाजशास्त्रीय विचार करू शकतील, विद्यार्थी सक्षम असतील.
- ❖ विद्यार्थ्यांना त्यांच्या सांस्कृतिक, ऐतिहासिक आणि सामाजिक राजकीय सामग्रीमधील वर्तमान सामाजिक समस्या आणि सामाजिक समस्या समजून घेण्यास सक्षम असेल.
- ❖ विद्यार्थी भविष्यातील करिअर पर्यायांसाठी समाजशास्त्राचे उपक्षेत्र निवडण्यास सक्षम असतील.
- ❖ समाजशास्त्राचा तीन वर्षांचा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यांना समाजशास्त्रात पीजी करण्यासाठी जाण्याचा आणि शिक्षक किंवा सामाजिक कार्यकर्ते म्हणून करिअर करण्याचा पर्याय आहे.

डॉ.उल्हास राठोड

(समाजशास्त्र विभाग प्रमुख)

नारायणराव काळे स्मृती मॉडेल कॉलेज

कारंजा(घा.) जी वर्धा